

HC 8, , Strafprocesrecht Rechtsmiddelen

Bijzondere procedures

Hoe zit het met rechtsmiddelen in geval van bijzondere procedures? Vuistregel is dat bij alle gewone procedures altijd een rechtsmiddel open staat, en dat bij bijzondere procedures doorgaans geen rechtsmiddelen mogelijk zijn, behoudens het geval waarin de wet deze uitdrukkelijk toekent. De vraag naar het rechtsmiddel in de bijzondere procedure is op te lossen door goed te kijken naar de bijzondere procedures.

Rechtsmiddelen tegen beschikkingen

Waardoor onderscheidt een beschikking zich van andere soorten beslissingen? Een beschikking, art. 138 WvSv: Worden verstaan: onder beschikkingen de niet op de terechtzitting gegeven beslissingen; onder rechterlijke beslissingen zowel de beschikkingen van een rechter als de uitspraken; onder uitspraken de op de terechtzitting gegeven beslissingen; onder einduitspraken de uitspraken tot schorsing der vervolging of tot verklaring van onbevoegdheid, niet-ontvankelijkheid of nietigheid van dagvaarding, en die welke na afloop van het gehele onderzoek op de terechtzitting over de zaak worden gedaan. Van belang is dat tenwoordig de strafbeschikking ook onder dit artikel moet worden gelezen.

Van oorsprong zijn er rechterlijke beslissingen, welke als overkoepelend begrip dienen. Zij zijn onder te verdelen in twee soorten, de beschikkingen welke niet ter terechtzitting worden gegeven, en de uitspraken. Onderscheidend criterium is dus het al dan niet geweest zijn ter zitting. Die zitting is de openbare terechtzitting, waarbij vooraf is gedagvaard en waarbij de zitting is geopend. De beslissingen tijdens die zitting genomen, zijn dus uitspraken, alle andere zijn beschikkingen.

De uitspraken zijn weer onder te verdelen in einduitspraken, namelijk die:

- Tot schorsing der vervolging
- Tot verklaring van onbevoegdheid,
- Niet-ontvankelijkheid
- Nietigheid van de dagvaarding

Dit zijn formele einduitspraken. De andere, namelijk die na afloop van het gehele onderzoek op de terechtzitting, zijn de materiële einduitspraken. Er is daarbij een derde categorie mogelijk met overige besluiten, zoals een besluit naar aanleiding van het tussentijdse verzoek van de officier van justitie om de tenlastelegging te wijzigen. Dit heten dan tussenuitspraken. Dan zijn er ook nog de nevenuitspraken, dus uitspraken die bij de einduitspraken worden gegeven maar zelf geen einduitspraak zijn. Je kunt tegen de nevenuitspraak in hoger beroep, maar dit moet dan wel samen met het hoger beroep tegen de einduitspraak.

Zaak Wilders, bijzondere procedure 1

Welke bijzondere procedures hebben zich tot nu toe in deze zaak afgespeeld? De zaak begon door een klacht van onder andere Spong en een aantal andere 'slachtoffers'. Dit is een beklagprocedure, welke te vinden is in art. 12 WvSv. Deze klacht had betrekking op het niet vervolgen van Wilders. Het beklag wordt behandeld door het Gerechtshof van het assortiment waar is geweigerd tot vervolging over te gaan. Het Hof heeft daarna een bevel tot vervolging doen uitgaan, wat technisch gezien een beschikking is. Wat als bijvoorbeeld de officier van justitie het niet eens is met die beslissing? Daar is in principe niets aan te doen, tenzij er in een bijzondere procedure wel een rechtsmiddel voor is aangewezen. Er is geen specifiek rechtsmiddel aangewezen in dit geval, zodat de hoofdregel is dat er geen rechtsmiddel voor is aangewezen.

Zaak Wilders, bijzondere procedure 2

Nog een bijzondere procedure uit deze zaak: er lag een bevel vervolging. De vervolging begint door de dagvaarding. Wilders kreeg een dagvaarding, en daartegen werd een soort bezwaarschrift tegen de dagvaarding ingediend. Dat kan op grond van art. 262 WvSv. In verband hiermee is art. 250 WvSv ook erg belangrijk. Het idee achter het bezwaarschrift tegen de dagvaarding is opkomen tegen een al dan niet onredelijke beslissing van de officier van justitie om te vervolgen. De beslissingen op deze bezwaarschriften kunnen zijn dat het bezwaarschrift ongegrond is en dat verder wordt gegaan met de vervolging (dit is geen einduitspraak, maar een beschikking). Het bezwaarschrift van Wilders is ongegrond verklaard. Daartegen kon Wilders in beginsel niet in hoger beroep, maar art. 250 WvSv rept wel over mogelijke rechtsmiddelen. Het OM kan eventueel in hoger beroep wanneer wordt geoordeeld dat het

bezwaarschrift gegrond wordt verklaard en er buiten vervolging wordt gesteld. Dit levert dus een ernstig stukje ongelijkheid op en het zorgt er bovendien voor dat het indienen van zo'n bezwaarschrift min of meer waardeloos is.

Als zich de situatie voordoet dat de verdachte buiten vervolging wordt gesteld, het OM gaat daartegen in beroep en als de behandeling bij het Gerechtshof ertoe leidt dat de verdachte alsnog wordt vervolgd, dan kan de verdachte tegen die beslissing opkomen, namelijk middels cassatie bij de Hoge Raad.

Zaak Wilders, bijzondere procedure 3

De derde bijzondere procedure in de zaak van Wilders: de wraking. Uiteindelijk is het eerste wrakingsverzoek afgewezen, daarna werd een wrakingsverzoek toegewezen. Deze beslissingen zijn op de terechtzitting genomen, zij het niet door dezelfde rechters. Om deze reden is het een uitspraak, maar geen einduitspraak. Het is een soort bijzondere tussenuitspraak, want deze is gegeven door een ander samengesteld college. Wat eenmaal in de sfeer van de uitspraken zit, dus ook in de sfeer van de behandeling ter terechtzitting, kan daarna niet een beschikking worden.

Art 21 e.v. WvSv

In alle gevallen waarin niet de beslissing door het rechterlijk college op de terechtzitting is voorgeschreven of aldaar ambtshalve wordt genomen, geschiedt de behandeling door de raadkamer. Echter geschieden op de terechtzitting onderzoek en beslissing omtrent alle vorderingen, verzoeken of voordrachten, aldaar gedaan. Met andere woorden: eens openbaar, altijd openbaar. Alle beslissingen worden in dat geval ter zitting afgehandeld. Art. 21 WvSv regelt de samenstelling van de raadkamer. Art. 22 WvSv bepaalt dat de behandeling niet in het openbaar plaatsvindt, tenzij dit specifiek anders is voorgeschreven. De interne openbaarheid is echter wel gewaarborgd. Door de raadkamer worden het openbaar ministerie, de verdachte en de andere deelnemers gehoord of daartoe opgeroepen. De deelnemers, dus ook de verdachte, hebben het recht zit bij te laten staan door een raadsman, zie art. 23 WvSv. Vaak staat de verdachte centraal. De beslissing van de raadkamer heet een beschikking en deze beschikking moet op grond van art. 24 WvSv gemotiveerd worden. De beschikking wordt normaal gesproken toegezonden aan de belanghebbenden en in enkele gevallen wordt de beschikking betekend, zoals in het geval waarin hoger beroep tegen de beschikking mogelijk is. De ratio achter de betekening in zo'n geval is de fatale beroepstermijn. Tot slot wordt een proces verbaal opgemaakt door de griffier.

De raadkamer, openbare behandeling of niet?

De behandeling van het verzoek om toekenning van schadevergoeding (art. 89 WvSv) geschiedt in het openbaar. Deze procedure moet volgens het EVRM in openbaarheid worden behandeld. Dat is niet zo raar, want zo'n verzoek wordt altijd aan het einde van de zitting behandeld. De verdachte is in zo'n geval vaak van alle blaam gezuiverd, en om die reden heeft niemand er last van dat het in het openbaar wordt behandeld. Andere zaken worden bewust niet in het openbaar behandeld, zoals beslissingen over voorlopige hechtenis. Op deze manier wordt het belang van het onderzoek zo veel mogelijk gewaarborgd. Art. 591a WvSv wordt ook in het openbaar behandeld.

Sommige beslissingen komen wel eens voor in de vorm van een beschikking, maar soms ook in de vorm van een uitspraak. Tegen beschikkingen is alleen hoger beroep mogelijk wanneer de wet dat bij die bijzondere procedure specifiek aangeeft. Art. 91 WvSv: er is hoger beroep mogelijk wanneer het gaat om een beslissing op een verzoek van verdachte door de rechtbank. Voor zo'n beslissing, gegeven voor het Hof, is geen rechtsmiddel mogelijk.

Verzoek door de verdachte

Tijdens het vooronderzoek is de verdachte in hechtenis genomen, en de zaak is nog niet ter zitting gebracht. De verdachte kan vragen om opheffing van de voorlopige hechtenis op grond van art. 69 WvSv. Dit kan worden toegekend wanneer bijvoorbeeld duidelijk is dat iemand een goed alibi heeft. Daartegen valt in beginsel geen rechtsmiddel aan te wenden. Een dergelijk verzoek kan ook worden gedaan op het moment dat het onderzoek ter zitting reeds is aangevangen. Als de getuigen aangeven de verdachte niet te hebben gezien, kan de getuige aanvoeren dat er geen sprake meer is van een ernstige graad van verdenking. Over het verzoek moet dan op de terechtzitting worden beslist, wat eventueel gevolgen heeft voor de aan te wenden rechtsmiddelen. Art. 87 WvSv: de verdachte die om schorsing of opheffing van de voorlopige

hechtenis verzoekt, kan daartegen in hoger beroep. De wetgever dacht daarbij aan beschikking, dat blijkt uit lid 1. Het moet gaan om beschikkingen op een verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis. Bij een beschikking tot gevangenhouding kun je in hoger beroep bij het Hof, maar dat regime geldt niet voor de beslissing ter terechtzitting.

Art. 446 WvSv

Art. 446 WvSv: algemene regeling welke geldt voor het OM: Voor zover niet bijzondere bepalingen het recht van hoger beroep van het openbaar ministerie regelen, kan dit van alle beschikkingen van de rechtbank of de rechter-commissaris waarbij een krachtens dit wetboek genomen vordering niet is toegewezen, binnen veertien dagen in hoger beroep komen bij het gerechtshof of de rechtbank. Is echter de hoofdzaak niet voor hoger beroep vatbaar dan is binnen gelijke termijn alleen beroep in cassatie toegelaten. Lid 2: Tegen alle zoodanige beschikkingen in hoogsten aanleg staat het openbaar ministerie binnen veertien dagen daarna beroep in cassatie open.

Als het gaat om een officier van justitie die een vordering heeft gedaan, welke wordt afgewezen, dan kan de officier van justitie daar altijd een rechtsmiddel tegen aanwenden. Zo'n vordering is bijvoorbeeld de vordering tot bewaring, gericht aan de rechter-commissaris.

Art. 446 is gelet op haar bewoordingen een algemene bepaling, er kan namelijk een andere bijzondere bepaling zijn welke hier van afwijkt. Zie bijvoorbeeld art. 241c WvSv: dit ziet op activiteiten bij het gerechtelijk vooronderzoek, waarbij de rechter-commissaris moet beslissen. Zo'n beslissing levert een beschikking op. Bij een afwijzende beslissing van de rechter-commissaris kan de officier van justitie in beginsel een rechtsmiddel aanwenden, maar art. 241c lid 4 WvSv bepaalt dat cassatie dan niet mogelijk is, het houdt op na het hoger beroep.

Ezelsbruggetje uit art. 446 WvSv waaruit blijkt wat het bevoegde gerecht is: beschikking van de rechtbank of de rechter-commissaris kunnen hoger beroep bij het gerechtshof of de rechtbank opleveren. Beschikkingen van de rechter-commissaris worden behandeld bij de rechtbank, beschikkingen van de rechtbank door het gerechtshof.